

ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО; АГРАРНЕ ПРАВО; ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО; ПРИРОДОРЕСУРСНЕ ПРАВО

LAND LAW; AGRARIAN LAW; ENVIRONMENTAL LAW; NATURAL RESOURCE LAW

<https://doi.org/10.26565/2075-1834-2025-40-16>

УДК 349.412.2

ПЕЙЧЕВ К. П.

кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін юридичного факультету

E-mail: peychev.lawyer@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7200-3564>

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Харків, 61022, майдан Свободи, 4

ДОГОВІРНІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕДУРИ МЕДІАЦІЇ ПРИРОДОРЕСУРСНИХ СПОРІВ

АНОТАЦІЯ: *Вступ.* Природоресурсний спір потрібно розглядати як різновид екологічного конфлікту. Останній в свою чергу виступає елементом більш широкого поняття, а саме соціального конфлікту. Аналіз судової статистики свідчить про достатню кількість наступних природоресурсних спорів: конфлікти що виникають у правовідносинах в галузі використання вод; земельні спори; з володіння, користування та розпорядження лісами; забезпечення раціонального використання лісових ресурсів; у сфері використання та відтворення рослинного та тваринного світу, об'єктів природно-заповідного фонду, користування надрами та гірничих відносинах.

Короткий зміст основних результатів дослідження. Проведена під час дослідження систематизація та структурування правових норм, дозволяє сформулювати наступні групи по договірному врегулюванню медіації природоресурсних спорів: 1. Договір про проведення медіації - угода про надання послуг з проведення медіації з метою запобігання виникненню або врегулювання конфлікту (спору), укладена сторонами можливого або наявного конфлікту (спору) та медіатором (медіаторами) у погодженій ними усній чи письмовій формі, яка відповідає вимогам закону; 2. Медіаційна угода - письмова угода учасників правовідносин про спосіб врегулювання всіх або певних конфліктів (спорів), які виникли або можуть виникнути між ними, шляхом проведення медіації. Медіаційна угода може укладатися у формі медіаційного застереження в договорі або у формі окремої угоди; 3. Угода (договір) за результатами медіації - угода, що фіксує результат домовленості сторін медіації у погодженій між ними усній чи письмовій формі з урахуванням вимог закону.

Висновки. На сьогодні, законодавець дозволяє врегульовувати природоресурсні спори шляхом їх медіації, відповідно до Закону України «Про медіацію» але з обов'язковим урахуванням особливостей, передбачених екологічним, в тому числі земельним законодавством. Концептуальним положенням для медіаційних договорів потрібно розглядати умову, що вони не повинні порушувати права та інтереси держави, а також суспільні інтереси або інтереси інших осіб які не були залучені до медіації. До таких випадків, наприклад, можна віднести інтереси власників сусідніх земельних ділянок. Окрім того, доцільним є поширення обов'язкової письмової форми для укладення договорів про проведення медіації та угод за результатами медіації у земельних спорах на договори при проведенні медіації інших природних ресурсів (вод, лісів, тваринного світу і т.д.).

Також при укладанні угод медіації відносно земельних ресурсів повинні враховуватися обмеження і обтяження які існують що до земельної ділянки, а саме:

- обтяження власника землі правами інших осіб (сервітут, суперфіцій, емфітевізис);
- заборони на користування та/або розпорядження (заборона на провадження окремих видів діяльності, на зміну цільового призначення, умова додержання природоохоронних вимог, утримання та збереження полезахисних лісових смуг тощо);
- обмеження встановлені режимами: охоронних зон, зон санітарної охорони, санітарно-захисних зон, зон особливого режиму використання земель тощо.

Отже, зазначений зміст правових норм говорить про те, що такий інститут як медіація може в повній мірі бути застосований для ефективного вирішення природоресурсних спорів, з урахуванням відповідної специфіки, наприклад земельного законодавства яке розглядає природні об'єкти не лише як засіб виробництва чи територіальний базис але і як природний ресурс, що має важливу екологічну цінність.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: *природоресурсні спори, екологічні конфлікти, земельні спори, медіація природоресурсних спорів, договори медіації, договір про проведення медіації, медіаційна угода, угода (договір) за результатами медіації.*

Як цитувати: Пейчев К. П., Договірні засади регулювання процедури медіації природоресурсних спорів. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, серія «Право»*. 2025. Вип. 40. С. 155-161 . <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2025-40-16>

In cites: K. P. Peichev (2025). Contractual basis for regulating the procedure of mediation of natural resource disputes. *The Journal of V.N. Karazin Kharkiv National University, Series "Law"*, (40), P. 155-161 . <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2025-40-16> (in Ukrainian)

Постановка проблеми. Межі нормативного-правового бачення альтернативного врегулювання природоресурсних спорів потребують подальшого наукового структурування та систематизації.

Має сенс виокремлення основних положень і вимог законодавства про укладання і виконання договорів в процесі медіації природоресурсних суперечок.

Необхідно дослідити положення про вимогу законодавця, що договорів за результатами медіації не повинен порушувати права та інтереси держави, а також суспільні інтереси або інтереси інших осіб які не були залучені до медіації в екологічній та природоресурсній сфері.

Стан наукової розробки теми. Окремі питання правового регулювання процедури медіації природоресурсних спорів досліджували: Д. Бусуйок [1], О. Настіна [2], Т. Кисельова [3], Д. Федчишин [4] та інші. Але науковці не ставили перед собою завдання здійснити аналіз і систематизацію норм, що відносяться до договірної врегулювання процесу медіації такого роду конфліктів, тому цьому питанню не було приділено достатньо уваги.

Мета дослідження. Дослідження проводиться з метою систематизації, структурування та розуміння медіації природоресурсних спорів, правового регулювання цього процесу та формулювання висновків, що описують правові елементи та дозволяють збудувати логічні причинно-наслідкові зв'язки між ними з метою прогнозування їх перебігу та застосування правових положень про медіацію екологічних суперечок.

Основні результати дослідження. Природоресурсний спір потрібно розглядати як різновид екологічного конфлікту. Останній в свою чергу виступає елементом більш широкого поняття, а саме соціального конфлікту. Чи має він актуальність в сучасній правозастосовній сфері? На це питання відповідає правозастосовна практика.

Аналіз судової статистики свідчить про достатню поширеність наступних природоресурсних спорів: конфлікти що виникають у правовідносинах в галузі використання вод; земельні спори; з володіння, користування та розпоряджання лісами; забезпечення раціона-

льного використання лісових ресурсів; у сфері використання та відтворення рослинного та тваринного світу, об'єктів природно-заповідного фонду, користування надрами та гірничих відносинах [5].

При цьому представники судової влади говорять про доцільність застосування процедури медіації як такої, що має значний потенціал для вирішення спорів у сфері природоресурсних відносин, які не пов'язані з вирішенням складних правових питань [6].

Окрім того, цій темі присвячені численні наукові дослідження які визначають систему, природу і зміст правовідносин що до екологічних суперечок.

Так, наприклад, В. Сабадаш зазначає, що предметом екологічного конфлікту виступає проблема володіння природним ресурсом (екологічною цінністю) та/або контролю над ним, що може принести певні вигоди (не обов'язково фінансові) одному або декільком суб'єктам [7].

Враховуючи зазначену дефініцію та в залежності від суб'єктно-об'єктного складу екологічні конфлікти виникають як у публічно-правовій (у сфері стратегічного планування, розподілу та перерозподілу природних ресурсів, реалізації та захисту екологічних прав), так і у приватно-правовій площині (у сфері безпосереднього природокористування) [8].

Переходячи для подальшого розгляду, потрібно наголосити, що природоресурсне право є представником суспільної зацікавленості у збереженні й відтворенні природних ресурсів.

Враховуючи це, держава на нормативно-правовому рівні повинна формулювати загальнообов'язкові правила поведінки для суб'єктів, які укладають договори під час процедури медіації природоресурсних спорів. В даному випадку законодавець виступає представником соціальної функції власності на природні ресурси, оскільки їх збереження є життєвою необхідністю для суспільства, господарською необхідністю для всіх напрямків ресурсозалежної діяльності та статусною прерогативою для держави як суверена.

Окресливши засади розуміння екологічного конфлікту, перейдемо до аналізу методів

та способів його вирішення. Так, законодавство України визначає одним із способів вирішення природоресурсних спорів такий альтернативний процес як медіація, формулюючи її поняття. Медіація це позасудова добровільна, конфіденційна, структурована процедура, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів [9]. Правове регулювання медіації ґрунтується на Конституції України, Закону України «Про медіацію» та інших правових нормах. До останніх також можна віднести такі приписи як Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи щодо медіації в цивільних справах від 18 вересня 2002 року [10], Директива 2008/52/ЄС Європейського парламенту та Ради Європи «Про деякі аспекти медіації в цивільних та господарських справах» від 21 травня 2008 р. [11], а також Конвенція ООН «Про міжнародні угоди за результатами медіації», від 7 серпня 2019 року [12].

Враховуючи зміст перелічених правових актів, можливо виокремити наступні положення відносно імплементації та застосування договірних засад процедури медіації природоресурсних спорів.

Найбільш поширеним видом природоресурсних конфліктів є земельні спори тому подальший аналіз і систематизацію буде проведено саме на основі аналізу цих суперечок.

Так, Земельний кодекс України визначає загальною метою земельного законодавства такі положення як: забезпечення права на землю держави, територіальних громад а також фізичних і юридичних; обов'язок раціонального використання земель та дотримання норм з охорони земельних ресурсів. [13]. Забезпечення прав на землю учасників земельних відносин безперечно включає в себе і систему розгляду земельних спорів. Це є специфічний вид правовідносин, засади яких лежать в регулюванні розбіжностей між суб'єктами, що проявляються в процесі встановлення, зміни, реалізації або припинення прав на землю, їх захисту та охорони, що виникають у зв'язку з порушенням законних прав та інтересів як власників земельних ділянок так і землекористувачів.

Враховуючи викладене, у стаття 158-1 ЗК України законодавець дозволяє врегулювати природоресурсні-земельні спори шляхом їх медіації, відповідно до Закону України «Про медіацію» з урахуванням особливостей, передбачених земельним законодавством.

Метою цієї норми, потрібно розглядати загальний напрямок викладений в європейсь-

кому праві, а саме спростити доступ до способів альтернативного вирішення спорів та сприяти мирному врегулюванню спорів, заохочуючи використання медіації та забезпечуючи збалансовані взаємовідносини між медіацією та судочинством (ст.1 Директиви 2008/52/ЄС).

Крім того, суди та органи місцевого самоврядування при вирішення суперечок повинні сприяти примиренню сторін земельного спору. Суд, у якому порушено судову справу, може, коли це доречно, і беручи до уваги усі обставини справи, запросити сторони до медіації з метою вирішення спору. Суд також може запросити сторони відвідати інформаційну сесію з питань використання медіації, якщо такі сесії проводяться і є легко доступними (ст. 5 Директиви 2008/52/ЄС).

З цього приводу в національному законодавстві існує наступне застереження. Аналіз змісту статті 158 ЗК України, показує, що шляхом медіації не можуть бути розглянуті спори з приводу володіння, користування і розпорядження земельними ділянками, що перебувають у власності фізичних і юридичних осіб, а також спори щодо розмежування територій сіл, селищ, міст, районів та областей. Такі спори повинні розглядатися виключно судами. Окрім того, у разі невиконання чи неналежного виконання угоди за результатами медіації сторони медіації мають право звернутися для розгляду земельного спору до відповідних органів місцевого самоврядування або до суду (ч. 3 ст.158-1ЗК України).

Далі звернемось до аналізу та систематизації правових норм, що регулюють безпосередньо процедуру врегулювання земельних суперечок.

Медіація земельних спорів проводиться медіатором (медіаторами) з дотриманням вимог закону, договору про проведення медіації, правил проведення медіації та норм професійної етики медіатора.

Про суб'єктний склад можливо зазначити наступне. Відповідно до ст. 3 Директиви 2008/52/ЄС медіатор це будь-яка третя особа, до якої звернулися з проханням провести медіацію ефективно, неупереджено та компетентно, незалежно від віросповідання або професії цієї третьої особи у відповідній державі-члені, та способу, у який ця третя особа була призначена або отримала запит провести медіацію.

Національне законодавство України деталізує це положення і встановлює, що медіатором може бути фізична особа, яка пройшла базову підготовку медіатора в Україні або за кордоном. Об'єднання медіаторів та суб'єкти, що забезпечують проведення медіації, можуть

встановлювати додаткові вимоги до медіаторів, яких вони включають до своїх реєстрів, зокрема щодо наявності спеціальної підготовки, віку, освіти, практичного досвіду тощо.

В Україні базова підготовка медіаторів здійснюється за програмою обсягом (тривалістю) не менше 90 годин навчання, у тому числі не менше 45 годин практичного навчання. Програма базової підготовки медіатора включає теоретичну підготовку і відпрацювання практичних навичок (ст.ст. 9,10 Закону України «Про медіацію»).

Безпосередні правила проведення медіації це відповідний порядок та методика проведення медіації, права та обов'язки учасників медіації, визначені договором про проведення медіації або затверджені суб'єктом, що забезпечує проведення медіації, відповідно до вимог Закону України «Про медіацію».

Проведена під час дослідження систематизація правових норм, дозволяє сформулювати наступні групи по договірному врегулюванню медіації природоресурсних-земельних спорів:

1. Договір про проведення медіації - угода про надання послуг з проведення медіації з метою запобігання виникненню або врегулювання конфлікту (спору), укладена сторонами можливого або наявного конфлікту (спору) та медіатором (медіаторами) у погодженій ними усній чи письмовій формі, яка відповідає вимогам закону;

2. Медіаційна угода - письмова угода учасників правовідносин про спосіб врегулювання всіх або певних конфліктів (спорів), які виникли або можуть виникнути між ними, шляхом проведення медіації. Медіаційна угода може укладатися у формі медіаційного застереження в договорі або у формі окремої угоди;

3. Угода (договір) за результатами медіації - угода, що фіксує результат домовленості сторін медіації у погодженій між ними усній чи письмовій формі з урахуванням вимог закону. Укладання та виконання зазначених договорів повинна проводитися за обоюсторонньою згодою сторін конфлікту з урахуванням наступних принципів: незалежності та неупередженості медіатора, конфіденційності, нейтральності, добровільності, самовизначення та рівності прав учасників медіації.

Тепер окреслимо моменти виконання медіаційних угод при врегулювання земельних спорів.

Безпосередньо про виконання договорів у процедурі медіації як способу альтернативного розв'язання спорів зазначається у ст. 6 Директиви, де вказано, що сторони або одна зі

сторін, що отримали недвозначну згоду від інших сторін, мають право вимагати забезпечення виконання змісту письмової угоди, укладеної в результаті медіації. Виконання змісту угоди може бути забезпечено судом або іншим органом, компетентним у постанові або рішенні чи іншому достовірному інструменті, згідно з законодавством держави-члена, де подається запит.

Окрім того, держава має подбати про можливість для сторін або однієї сторони, що отримала недвозначну згоду від інших сторін, вимагати забезпечення виконання змісту письмової угоди, укладеної в результаті медіації. Виконання змісту такої угоди буде забезпечено, за винятком випадків, коли у конкретній ситуації зміст угоди суперечить законодавству.

Виконання змісту угоди може бути забезпечено судом або іншим органом, компетентним у постанові або рішенні чи іншому достовірному інструменті, згідно з законодавством (ст. 6 Директиви 2008/52/ЄС).

Відносно специфіки врегулювання медіації екологічних суперечок потрібно зазначити наступне.

Коли, мова йде про природоресурсні конфлікти і зокрема земельні спори в договорах повинні бути дотримані спеціальні принципи земельного законодавства, а саме: поєднання особливостей використання землі як основного засобу виробництва, територіального базису та природного ресурсу; забезпечення рівності права власності на землю суб'єктів усіх форм власності, тобто приватної, комунальної та державної; невтручання держави в здійснення власниками своїх прав та обов'язків окрім випадків, передбачених законодавством; дотримання правил раціонального використання земель та їх охорони; забезпечення законодавчих гарантій прав на землю та пріоритету правил екологічної безпеки.

Договори також повинні визначати та забезпечувати дотримання відповідних прав сторін та їх обов'язки відносно результатів медіації.

Так, сторони мають право: самостійно обрати медіатора за взаємною згодою; визначити умови суттєві умови договору про медіацію; залучати за взаємною згодою інших учасників до медіації; обрати іншого медіатора, відмовившись від послуг попереднього; у будь-який момент вийти із процедури медіації; звернутися до суду, міжнародного комерційного арбітражу або третейського суду у випадках невиконання чи неналежного виконання договору в порядку, передбаченому процесуальним законодавством; залучати інших спеціа-

лістів до процедури медіації, а саме перекладача, експерта або інших осіб.

Окрім того, потрібно зазначити, що до сторін договору також розповсюджуються обов'язки: дотримуватися положень Закону України «Про медіацію», умов самого договору про проведення медіації та встановлених іншим законодавством, в тому числі земельним, правил проведення медіації; виконувати угоду за результатами медіації. Окресливши принципові вимоги до угод, перейдемо до систематизації змісту договору про проведення медіації, в тому числі земельних спорів.

Так, обов'язково повинні бути зазначені: інформація про медіатора, ідентифіковані сторони договору та інші учасники; місце проведення медіації та її строки; мова яка використовується під час медіації; предмет спору; права та обов'язки сторін та інших учасників; порядок оплати послуг медіатора та відшкодування витрат з проведення медіації; порядок та умови забезпечення конфіденційності; відповідальність сторін та медіатора за недотримання умов договору; процедура припинення медіації; інші суттєві умови угоди на розсуд сторін договору.

В угоді ж за результатами медіації повинні бути встановлені умови які гарантують її належне виконання, а саме: погоджені сторонами зобов'язання, строки та способи їх виконання, а також правові наслідки їх невиконання. Крім того, сторони мають право вийти за обумовлені раніше межі предмета спору який визначався в первинній угоді про проведення медіації. Так само, дозволяється вийти за межі предмета позовних вимог у випадках коли медіація проводиться в рамках досудового розслідування або судового процесу (в т.ч. третейського або арбітражного) і навіть під час виконавчого провадження. Коли мова йде про природні ресурси, доречним є застереження, що договір за результатами медіації не повинен порушувати права та інтереси держави, а також суспільні інтереси або інтереси інших осіб які не були залучені до медіації.

Це в повній мірі поєднає суспільні та приватні інтереси, оскільки з точки зору стратегії: «Процес конструктивного поєднання (балансу) та взаємного узгодження суспільних та приватних інтересів потрібно розглядати як філософську і інтегративну модель» [14].

До таких випадків можна віднести інтереси власників сусідніх земельних ділянок. Так, згідно ст. 103 ЗК України землевласники повинні обирати такі способи використання землі, при яких сусідам спричинюється найменше незручностей (шумове забруднення,

задимлення, затінення, неприємні запахи, тощо). Крім того сусіди повинні унеможливити неприпустимий вплив який заважає землекористувачам сусідніх земельних ділянок використовувати їх за цільовим призначенням.

Окрім того, Земельний кодекс України встановлює обов'язкову письмову форму для укладення договорів про проведення медіації та угоди за результатами медіації у земельних спорах (ч. 3 ст. 158-1). Таке положення доцільно поширити на і на договори медіації інших природних ресурсів (вод, лісів, тваринного світу і т.д.). Крім того, при укладанні угод медіації відносно земельних ресурсів повинні враховуватися обмеження і обтяження які існують що до земельної ділянки, а саме:

- обтяження власника землі правами інших осіб (сервітут, суперфіцій, емфітевзис);
- заборони на користування та/або розпорядження (заборона на провадження окремих видів діяльності, на зміну цільового призначення, умова додержання природоохоронних вимог, утримання та збереження пожехо-захисних лісових смуг тощо);
- обмеження встановлені режимами: охоронних зон, зон санітарної охорони, санітарно-захисних зон, зон особливого режиму використання земель тощо.

Висновки. На сьогодні, законодавець дозволяє врегульовувати природоресурсні спори шляхом їх медіації, відповідно до Закону України «Про медіацію» з обов'язковим урахуванням особливостей, передбачених екологічним, в тому числі земельним законодавством.

Концептуальним положенням для договорів за результатами медіації треба розглядати умову, що він не повинен порушувати права та інтереси держави, а також суспільні інтереси або інтереси інших осіб які не були залучені до медіації. До таких випадків можна віднести інтереси власників сусідніх земельних ділянок. Окрім того, доцільним є поширення обов'язкової письмової форми для укладення договорів про проведення медіації та угоди за результатами медіації у земельних спорах на договори при медіації спорів відносно інших природних ресурсів (вод, лісів, тваринного світу і т.д.).

Також при укладанні угод медіації відносно земельних ресурсів повинні враховуватися обмеження і обтяження які існують що до земельної ділянки, а саме:

- обтяження власника землі правами інших осіб (сервітут, суперфіцій, емфітевзис);
- заборони на користування та/або розпорядження (заборона на провадження окре-

мих видів діяльності, на зміну цільового призначення, умова додержання природоохоронних вимог, утримання та збереження пожежо-захисних лісових смуг тощо);

- обмеження встановлені режимами: охоронних зон, зон санітарної охорони, санітарно-захисних зон, зон особливого режиму використання земель тощо. Отже, зазначений зміст правових норм говорить про те, що такий

інститут як медіація може в повній мірі бути застосований для ефективного вирішення природоресурсних спорів, з урахуванням відповідної специфіки, наприклад земельного законодавства яке розглядає природні об'єкти не лише як засіб виробництва чи територіальний базис але і як природний ресурс, що має важливу екологічну цінність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бусуйок Д.В. Правові засади медіації як альтернативного способу вирішення земельних конфліктів. *Часопис Київського університету права*. 2019. № 1. С. 201-204. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2019_1_42. (дата звернення 15.10.25).
2. Настіна О.І. Медіація як альтернативний та ефективний спосіб вирішення межових спорів. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2014. № 3. С. 129-134. URL: <http://rep.btsau.edu.ua/handle/BNAU/2999> (дата звернення 15.10.25).
3. Кисельова Т. Правове регулювання відносин із надання послуг медіації в зарубіжних країнах. *Право України*. 2011. № 11/12. С. 225- 236. URL: http://www.datamining.zntu.edu.ua/book_info.pl?id=202518 (дата звернення 15.10.25).
4. Федчишин Д.В. Земельно-правові аспекти застосування медіації в Україні. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право*. 2024. Випуск 85: частина 2. С.201-205. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.85.2.29> (дата звернення 15.10.25).
5. Дайджест судової практики ВС у спорах, що виникають у сфері захисту довкілля та екологічних прав. 2021 р. URL:https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Daidjest_Ekologia.pdf (дата звернення 15.10.25).
6. Urkevych V. Mediation as a Tool of Land Disputes Resolution in Ukraine. The mediation. Edition II. S. 32-33. URL:https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/rizne/220601_The_Mediation_Edition_II_2023_ePaper_230412_201508.pdf. (дата звернення 15.10.25).
7. Сабадаш В.В. Методологічні підходи до детермінації екологічного конфлікту. *Механізм регулювання економіки*. 2023. № 4. С. 49-62. URL: <https://core.ac.uk/reader/324213570>. (дата звернення 15.10.25).
8. Козмуляк К. А. Медіація як спосіб врегулювання екологічних конфліктів. *Науково-практичний журнал «Екологічне право»*. 2021. Вип. 1-4. С. 44-48. DOI: <https://doi.org/10.37687/2413-7189.2021.1-4.7> (дата звернення 15.10.25).
9. Закон України «Про медіацію». *Відомості Верховної Ради України*. 2022. № 7. ст. 51 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>. (дата звернення 15.10.25).
10. Рекомендація Rec (2002) 10 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо медіації в цивільних справах. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/Rec_2002_10_2002_09_18_1.pdf. (дата звернення 15.10.25).
11. Директива 2008/52/ЄС Європейського парламенту та Ради Європи «Про деякі аспекти медіації в цивільних та господарських справах» URL: <https://eurlex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX:32008L0052>. (дата звернення 15.10.25).
12. Конвенція ООН «Про міжнародні угоди за результатами медіації», https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/singapore_convention_eng.pdf(дата звернення 15.10.25).
- 13.Земельний кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> (дата звернення 15.10.25).
14. Fedchyshyn D., Ignatenko I. About restrictions of land rights in Ukraine. *Journal of Geography, Politics and Society* 2021. 9(1). 23–27. DOI: 10.26881/jpgs.2019.1.03 (дата звернення 15.10.25).

Стаття надійшла до редакції 30.09.2025
Стаття рекомендована до друку 21.11.2025

Переглянуто 03.11.2025.
Опубліковано 30.12.2025

К.Р. PEYCHEV

PhD (Law), Associate Professor of Civil Law
disciplines of the Faculty of Law

E-mail: peychev.lawyer@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7200-3564>

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Харків, 61022, майдан Свободи, 4

CONTRACTUAL BASIS FOR REGULATING THE PROCEDURE OF MEDIATION OF NATURAL RESOURCE DISPUTES

ANNOTATION. *Introduction.* A natural resource dispute should be considered as a type of environmental conflict. The latter, in turn, is an element of a broader concept, namely, social conflict. The analysis of court statistics shows a sufficient number of the following natural resource disputes: conflicts arising in legal relations in the field of water use; land disputes; ownership, use and management of forests; ensuring the rational use of forest resources; in the field of use and reproduction of flora and fauna, objects of the nature reserve fund, use of subsoil and mining relations.

Summary of the main results of the study. The systematisation and structuring of legal provisions carried out in the course of the study allows us to formulate the following groups of contractual settlement of mediation of natural resource disputes: 1. Mediation agreement is an agreement on the provision of mediation services to prevent or resolve a conflict (dispute) concluded by the parties to a possible or existing conflict (dispute) and the mediator (mediators) in

an oral or written form agreed by them and complying with the requirements of the law; 2. Mediation agreement is a written agreement between the parties to legal relations on the method of settlement of all or certain conflicts (disputes) that have arisen or may arise between them through mediation. A mediation agreement may be concluded in the form of a mediation clause in a contract or in the form of a separate agreement; 3. An agreement (contract) based on the results of mediation is an agreement that records the result of the agreement between the parties to mediation in an oral or written form agreed between them, subject to the requirements of the law.

Conclusions. Today, the legislator allows for the settlement of natural resource disputes through mediation, in accordance with the Law of Ukraine 'On Mediation', but with mandatory consideration of the specifics provided for by environmental, including land, legislation.

The conceptual provision for mediation agreements should include the condition that they should not violate the rights and interests of the state, as well as the public interest or the interests of other persons not involved in the mediation. Such cases may include, for example, the interests of owners of neighbouring land plots.

In addition, it would be advisable to extend the mandatory written form for mediation agreements and agreements resulting from mediation in land disputes to agreements for mediation of other natural resources (water, forests, wildlife, etc.).

In addition, when concluding mediation agreements in relation to land resources, restrictions and encumbrances that exist in relation to the land plot should be taken into account, namely

- encumbrance of the land owner with the rights of other persons (easement, superficies, emphyteusis);
- prohibitions on use and/or disposal (prohibition on certain types of activities, change of designated purpose, condition of compliance with environmental requirements, maintenance and preservation of shelterbelts, etc);
- restrictions established by regimes: security zones, sanitary protection zones, sanitary protection zones, zones of special land use regime, etc.

Thus, the above content of legal provisions suggests that such an institution as mediation can be fully applied for the effective resolution of natural resource disputes, taking into account the relevant specifics, for example, land legislation which considers natural objects not only as a means of production or a territorial basis, but also as a natural resource with important environmental value.

KEYWORDS: *natural resource disputes, environmental conflicts, land disputes, mediation of natural resource disputes, mediation agreements, mediation agreement, agreement (contract) based on the results of mediation.*

REFERENCES

1. Busuyok D.V. Legal basis of mediation as an alternative method of resolving land conflicts. *Journal of Kyiv University of Law*. 2019. No. 1. Pp. 201-204. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2019_1_42. (accessed on 15.10.25). (in Ukrainian)
2. Nastina O.I. Mediation as an alternative and effective method of resolving boundary disputes. *Bulletin of the Ministry of Justice of Ukraine*. 2014. No. 3. Pp. 129-134. <http://rep.btsau.edu.ua/handle/BNAU/2999> (accessed 15.10.25). (in Ukrainian)
3. Kiselova T. Legal regulation of relations in the provision of mediation services in foreign countries. *Law of Ukraine*. 2011. No. 11/12. Pp. 225-236. URL: http://www.datamining.zntu.edu.ua/book_info.pl?id=202518 (accessed on 15.10.25). (in Ukrainian)
4. Fedchyshyn D.V. Land law aspects of the application of mediation in Ukraine. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*, 2024. Series LAW. Issue 85: part 2. P. 201-205. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.85.2.29> (accessed on 15.10.25). (in Ukrainian)
5. Digest of Supreme Court case law in disputes arising in the field of environmental protection and environmental rights. 2021. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Daidjest_Ekologia.pdf (accessed on 15.10.25). (in Ukrainian)
6. Urkevych V. Mediation as a Tool of Land Disputes Resolution in Ukraine. The mediation. Edition II. pp. 3233 URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/rizne/220601_The_Mediation_Edition_II_2023_ePaper_230412_201508.pdf. (accessed on 15.10.25).
7. Sabadash V.V. Methodological approaches to determining environmental conflict. *Mechanism of economic regulation*. 2023. No. 4. Pp. 49-62. URL: <https://core.ac.uk/reader/324213570>. (accessed 15.10.25). (in Ukrainian)
8. Kozmulyak K.A. Mediation as a means of resolving environmental conflicts. *Scientific and practical journal 'Environmental Law'*. Issue 1-4, 2021. Pp. 44-48. DOI <https://doi.org/10.37687/2413-7189.2021.1-4.7> (accessed 15.10.25). (in Ukrainian)
9. Law of Ukraine 'On Mediation'. *Information from the Verkhovna Rada of Ukraine*. 2022. No. 7. Art. 51 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>. (accessed on 15.10.25). (in Ukrainian)
10. Recommendation Rec (2002) 10 of the Committee of Ministers of the Council of Europe to member states on mediation in civil matters URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/Rec_2002_10_2002_09_18_1.pdf. (accessed on 15.10.25). (in Ukrainian)
11. Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council on certain aspects of mediation in civil and commercial matters URL: <https://eurlex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX:32008L0052>. (accessed on 15.10.25). (in Ukrainian)
12. UN Convention on International Settlement Agreements Resulting from Mediation, https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/singapore_convention_eng.pdf (accessed on 15.10.25). (in Ukrainian)
13. Land Code of Ukraine URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> (accessed on 15.10.25). (in Ukrainian)
14. Fedchyshyn D., Ignatenko I. About restrictions of land rights in Ukraine. *Journal of Geography, Politics and Society*. 2021, 9(1), 23–27. DOI: 10.26881/jpgs.2019.1.03 (accessed 15.10.25).